

Giòna

Da la Neuva Bibia an Lenga Piemontèisa
voltà da Pàul E. Castlin-a e da Majo Galin-a

**Edission
Tempo di Riforma**

2023

Costa version dël liber dël profeta Giòna a l'é tirà da la Neuva Bìbia an Lenga Piemontèisa ch'as peul trovesse compléta a l'adressa dla Ragnà <https://pms.wikisource.org/>

Còdes ISBN:

Introduccion a l'euvra compléta dla Neuva Bibia an Lengha piemontèisa

Costa version ëd la Bibia ebràica e cristian-a an lengha piemontèisa, soagnà da Pàul E. Castlin-a, pastor evangelich, e Majo Galin-a, a-j va dapress al métod ëd l'equivalensa dinàmica (pënsé për pensé).

Sò bu a l'é la divulgassion dla Paròla 'd Nosgnor e "parlé al cheur" dla nòstra gent con un lengagi "ëd minca dì". Për coj ch'a veulo fonghé ancreus lòn ch'a lesò, dle nòte al pé dla pagina a dan ëd pcite spiegassion e rendission alternative dl'istess vers, ma i arcomandoma sèmper ëd comparisioné tut a 'd bibie an d'àutre lenghe.

I l'oma fàit nòstr travaj - e sossì a l'é nòstr prim presupòst - ant la përsuasion che la Bibia a l'é nen "un liber qualsëssia, ma ch'a trasmèt la Paròla 'd Nosgnor. A l'é për lòn che an fasend sto travaj i l'oma avù la pì àuta diligenza e respet. I l'oma 'dcò respetà la tradission ëstòrica dla magioransa dle bibie publicà da le cese cristian-e e dle sinagòghe ebràiche ant nê spirit ecuménich.

Costa version ëd la Bibia a l'é basà an sël travaj editorial sientìfich ëd la version anglèisa dla Bibia ciamà "NET Bible" (New English Translation) an comparassion con vaire d'àutre version bin spantià ant ël mond. La NET Bible a l'é compagnà da 60.932 nòte ch'a dëspiego 'l motiv ëd la particolar sernìa 'd minca espression dovrà ant la tradussion e dl'interpretassion dàita a cole paròle o vers ch'a l'é malfé rendje con precision. A cole nòte i adressoma 'l letor ch'a veuja comprende 'l motiv ëd nòstre sernie d'espression.

Për lòn ch'a riguarda ël Testament Vej (la Tanach ebràica), ël travaj 'd tradussion a l'é dzurtut col ëd Majo Galin-a, e Giovanna Gribaud ch'a l'ha falò la pì part ant j'agn 1980 e ch'a l'ha publicalo an sl'arvista La Slòira.

Për lòn ch'a riguarda 'l Testament Neuv, costa tradussion piemontèisa as peul consideresse na revision stilistica dël Testament Neuv an lengha piemontèisa dël 1841, con comparassion scrupolosa dij pì bon test grech a nòstra disposission ancheuj.

Pàul E. Castlin-a, edission dl'Avril 2024

Èl liber dël profeta Giòna

Introduccion

La Bibia an parla d'un profeta pèr nòm Giòna, fieul d'Amitai, ch'a vivìa al temp ëd Geroboam II, rè d'Israel dal 787 al 747 a. C. (cfr. 2 Rè 14:25). Tutun, lè stil e 'l contnù d'ës liber an sugerisso, scond vaire savant, na data 'd composission ch'a ven dòp dl'esili an Babilònia. An cola época j'Ebrèò as trovavo an contat èstrèit con ëd popolassion pagan-e. An soa conta educativa, l'autor, con nê stil un pòch irònich, a presenta ai sò compatriòta 'l drama spiritual ch'a seurt dal contrast an tra le dificoltà e ij dubi d'un profeta 'dnans a Nosgnor, ch'a veul la salvèssa nen mach dij Giudé, ma 'd gent ëd minca nassion. L'esperienza 'd Giòna a l'é pariya 'd cola 'd minca n'Ebrèò e 'd tuti coj ch'a son ciamà da Dé a compì na mission.

Èl liber ëd Giòna a l'é ùnich an comparassion con j'àutri liber profétich, pèrché a comunicà sò mèssagi an contand n'episòdi ch'a l'ha pèr protagonista 'l profeta midem. Giòna, che, pèr òrdin ëd Nosgnor, a l'ha da portesse a Ninive, la capital dl'Assiria, na nassion ch'a l'era nemisa d'Israel. Ambelelà a l'avrà da proclamé 'l giudissi 'd Dé contra 'd cola sità. Giòna, contut, as arfusa 'd felo e a scapa via. A l'é mach apress na série d'aveniment dramàtich, coma p.es. motobin famos, dël temp che chiel a l'avìa passà ant la pansa d'un gròss pess, ël profeta a ubidiss a l'òrdin che Nosgnor a l'avìa daje. J'abitant ëd Ninive a scoto sò mèssage e a arnunsio a sò comportament gram. A l'é antlora che Nosgnor, da soa banda, a arnunsia a castijé la sità coma ch'a l'avìa dit. A Giòna, ch'a peul nen comprende na ròba pariya, Nosgnor a-j fà memòria che Chiel a veul salvé tùti coj ch'as arpentisso e as convertò, a fà nen ëd che pòpol a sio. Dé, ch'a dòmina an sù tuta la creassion, dè 'dnans a la conversion ëd j'uman, a manifesta Soa bontà e a-j pèrdon-a.

A la stòria 'd Giòna Gesù midem as arferiss pèr parlé 'd Soa mòrt e arsuression e pèr propòn-e a la gent ëd Sò temp, coma n'esempi, la conversion ëd j'abitant ëd Ninive (cfr. Maté 12:38-42).

Schema

- Giòna a dzubidiss a Nosgnor - 1:1--2:1
- La preghiera 'd Giòna - 2:2-11
- Giòna va a Ninive 3:1-10
- La flin-a 'd Giòna e la benevolensa 'd Nosgnor - 4:1-11

1

Giòna as arvira a soa mission

¹La paròla 'd Nosgnor a l'é stàita adressà a Giòna, fiuel d'Amitai¹. Nosgnor a l'ha dije: ²"Àuss-te e và a Ninive, la sità granda, e ambeleli nunsia mè giudissi 'd condan-a contra 'd cola gent, pèrchè mi i pseudo pì nen suporté soa gramissia² 'd lor".

³Giòna, nopà, a l'é butasse an camin pèr èscapé a Tarsis, leugn da Nosgnor. A l'é calà a Giafa, andova ch'a l'ha trovà 'n bastiment ch'a duevìa andé da cole bande. Parèj a l'ha pagane 'l pressi dèl passage e a l'é ambarcasse con coi marinar pèr èscapé da la presensa 'd Nosgnor³.

⁴Nosgnor, contut, a l'ha dèscadnà an sèl mar un vent fòrt⁴ e a l'é vnùita an mar na tempesta gròssa, a la mira che 'l bastiment a stasìa pèr dèsblesse. ⁵Ij marinar, èsburdì, parèj a l'han anvocà tuit ij sò dio e a l'han campà a mar lòn ch'a l'avìo an sla nav pèr èslegerila.

Giòna, antant, calà ant èl pòst pì stèrmà dèl bastiment, a l'é cogiasse e a l'é butasse a deurma dla quarta. ⁶Anlora a l'é avzinassje 'l cap dl'echipagi e a l'ha dije: "Còs fas-to andurmì pèrparèj? Àuss-te, prega tò dio! Peul d'esse che chiel a penserà a nojàutri e i androma nen a meuire!".

1 Cfr. 2 Rè 14:25.

2 O: "pèrversità", "malissia".

3 N'amprèisa ch'a l'é pa possibil: " S'i dovèissa volé via an su j'ale 'd primalba e pijé residensa dl'àutra part dèl mar, fin-a là ti 't em farè compagnia e toa man drita am ciapria" (Salm 139:9-10). Giòna a rend testimoniànsa che Nosgnor a l'é 'l Creator e 'l Signor dèl mar (Cfr. Génesi 1:10,23; Surtia 14:21; March 4:41).

4 Coma 'n métod èd divinassion e pèr conòsse 'l vorèj 'd Nosgnor, tiré a sòrt a l'era nen antèrdi ant l'antich Israel, pèrchè chiel a l'é sovran fin-a an "sl'asar" dèl tiré a sòrt (Nùmer 26:55; Giosuè 18:6-10; Neemia 16:33; At 1:24-26).

⁷Peui a son disse an tra'd lor: "Vnì, campoma le sòrt⁵ pèr savèj pèr colpa 'd chi a l'é ancapitane sto maleur". A l'han tirà la sòrt e la sòrt a l'é tombà ansima a Giòna. ⁸A l'han ciamaje: "Anlora 'l colpèivol a l'é ti! Còs ha-lo portate ambelessì? Da 'ndova vènes-to? Èd che gent fas-to part?". ⁹Chiel a l'ha rëspondù: "I son n'ebreo⁶ e a l'é Nosgnor ch'i adòro⁷, èl Dé dèl cel⁸, col ch'a l'ha fàit èl mar e la tèra".

¹⁰Parèj, cand ch'a l'ha spiegaje che chiel a scapava via da la presensa 'd Nosgnor, tuit a son èstàit ciapà da na gran tèmma e a l'han ciamaje: "Coma l'has-to podù fé na ròba parèj?".

¹¹A l'han dije: "Còs ch'i l'oma da fé pèrchè ch'as calma 'l mar, ch'a l'é contra 'd nojàutri?". An efet, èl mar a l'era sèmper pì furios. ¹²Chiel a l'ha dije: "Pijeme e campeme a mar, e 'l mar che adess a l'é contra 'd vojàutri as pasierà, pèrchè mi i lo sai che sta tempesta gròssa a l'ha ciapà vojàutri pèr colpa mia".

¹³Coj òm, a fòrsa 'd remé a sèrcavo 'd vagné la riva, ma a-j la fasìo nen pèrchè 'l mar a chèrsia sèmper 'd pì contra 'd lor. ¹⁴Anlora a l'han amplorà Nosgnor e a l'han dije: "Signor! Fane nen meuire pèr motiv dij pecà dè st'òm-sì e dà pa a nojàutri la colpa 'd soa mòrt. Signor! Ti 't l'has mandà costa tempesta dzora 'd chiel pèr toe bon-e rason⁹!"

¹⁵Anlora a l'han ciapà Giòna e a l'han campalo a mar e tut sùbit 'l mar a l'ha pasia soa burià. ¹⁶Pèr lòn ch'a l'é capitaje, coj òm a l'ha avù na gran

5 Coma 'n métod èd divinassion e pèr conòsse 'l vorèj 'd Nosgnor, tiré a sòrt a l'era nen antèrdi ant l'antich Israel, pèrchè chiel a l'é sovràn fin-a an "sl'asar" dèl tiré a sòrt (Nümer 26:55; Giosuè 18:6-10; Neemia 16:33; At 1:24-26).

6 Giòna as identìfica an dij tèrmin étnich (Génesi 40:15; Surtìa 1:19; 3:18; 10:3).

7 O: "A l'é dèl Nosgnor ch'i-j l'hai timor". Sò Dé, èl Signor, contut, a l'é pa na divinità dla soa pèrson-a, famija o nassion, ma 'l Dé ùnich èd l'Univers, Creator dèl cel, dèl mar, èd la tèra.

8 Cfr. Génesi 24:3-7; 2 Crònache 36:23; Esdra 1,2; Neemia 1:4,5,24.

9 O: "pèrchè Ti, Nosgnor, it fase conform a tò vorèj".

tëmma 'd Nosgnor Dé, a l'han ësmonù 'd sacrificissi a chiel e a l'han faje 'd vot¹⁰.

¹⁷Nosgnor, contut, a l'ha vorsù che un pess gròss a travondèissa Giòna; Giòna a l'é restà ant la pansa 'd col pèss tre di e tre neuit¹¹.

2

Giòna salvà

¹Parèj Giòna a l'ha pregà Nosgnor Dé da la pansa dèl pess. A l'ha dit¹²:

²"Për l'angossa ch'i l'avìa, i l'hai crijà a Nosgnor, e chiel a l'ha rëspondume; dal pèrfond dèl mond dij mòrt i l'hai ciamà, e ti, Nosgnor, it l'has èscotà mia vos. ³It l'avìe campame ant le pèrfondità dèl mar, angolfà ant j'ève dl'abiss, e j'ondà am saravo an mes. Tute toe onde e toe corent a son passame dzora. ⁴E mi i disìa: Nosgnor! It l'has separeme da toa presensa. Se mach i podèissa ancora vèdde tò Templi sant! ⁵J'ève a l'han ansèrciame fin-a a la gola; l'abim a l'ha anvërtojame. La lësca dèl mar a l'é antërtojasse a mia testa. ⁶I son pèrfondà a le rèis èd le montagne, ant un pais andova le

10 O: "èd promèsse".

11 Gesù as arfà al liber èd Giòna për nunsidé la vrità a rësguard èd sò mëssegge e mission. (Maté 12:38-41; 16:4; Luca 11:29:32). Gesù a parla dèl "segn dèl profeta Giòna" pa mach për arfesse al temp che Giòna a l'era stait ant la pansa dèl pèss (Maté 12:39-40) ma 'dcò a l'efet èd la predicassion èd Giòna. Senza 'l benefissi d'un segn miracolos, ij Ninivita a l'avio arconossù che 'l message 'd Giòna a l'avìa n'autorità divin-a e për lòn a l'han rëspondùje con la penitensa.

12 A l'é 'n salm d'arconossensa, na testimoniansa tocanta dèl cheur èd la fede israelita e del cheur dèl profeta. Chiel a l'avria avù ancora tant d'amprende. Soa vision èd la misericòrdia 'd Nosgnor a l'era ancora strèita.

pòrte¹³ dël pais ëd la mòrt a son sarasse darera ‘d mi. Ma da la tampa¹⁴ ti ‘t l’has fàit torna montè mia vita, Nosgnor mè Dé. ⁷Cand ch’an mi mia ànima a mancava, mi i son avisamne ‘d Nosgnor e mia preghiera a l’é rivà fin-a a ti an tò Templi sant. ⁸Coj ch’a servo ëd divinità falètte¹⁵, ch’a chito d’adoreje¹⁶! ⁹Mi, con acsant ëd làuda, i tè smonrai un sacrificiss. Èl vot ch’i l’hai fàit, i lo compirai. A l’é ‘l Signor ch’am salva¹⁷!”.

¹⁰Peui Nosgnor a l’ha comandaje¹⁸ al pèss ch’a gumitèissa Giòna an sla riva.

3

Conversion ëd Ninive e përdon divin

¹Costa a l’é la paròla ‘d Nosgnor ch’a l’é stàita adressà a Giòna. A l’era la sconda vira che Nosgnor a-j parlava. ²“Àuss-te e và a Ninive, la sità granda e nònsje lòn ch’it dirai”. ³Anlora Giòna a l’é aussasse e a l’é andàit a Ninive conform a la paròla ‘d Nosgnor. Ninive a l’era na sità gròssa dè ‘dnans a Nosgnor Dé, a tre giornà ‘d marcia¹⁹. ⁴Giòna a l’é ancaminasse a

13 O: “...che le bare a l’ero stàite tirà dzora ‘d mi pèr sèmper”. Giòna a stà a le pòrte dla mòrt, cfr. Salm 9:13: “Nosgnor! Àbie pietà ‘d mi, varda coma che ij mè nemis am dan ëd torment. Ciapme al vòl prima ch’i tomo ant la gola dla mòrt”.

14 Ambelessì “fossal o tampa” a l’é dovrà pèr describe ‘l regn ëd la mòrt (Giòb 33:22,24; Salm 49:9; Isaia 51:14). La situassion a parèss senza speranza, ma ‘l profeta pentì a l’é salvà dal regn ëd la mòrt e ristabilì ant la comunion con Nosgnor.

15 Giòna a arcòrda ij marinar ch’a l’avìo pregà i sò fauss dé ma senza efet.

16 O: “a chito soa speranza ‘d grassia”.

17 O “Da Nosgnor a ven la salvèssa”.

18 La creassion a rëspond con ubidiensa ai comand sovran dël Creator (cfr. Gènesi 1:4,15,17). Col pèss, ch’a l’avrà podù esse në strument ëd mòrt ant le man ëd Dé, pèr grassia a ven a esse në strument ëd liberassion.

19 O: “Ninive a l’era na sità immensa, tant ch’a-i vorìa tre di pèr travèrsela tuta”.

traversé la sità pèr na giornà 'd camin e a predicava: "Ancora quaranta di e Ninive a sarà dësblà".

⁵Ij sitadin ëd Ninive a l'han chërduje a Nosgnor e tuti, sgnor e pòver²⁰, a l'han proclamà 'n digiun, a son vèstisse 'd tërliss ëd sach an segn ëd pentiment²¹. ⁶Rivà la neuva fin-a al rè 'd Ninive, chiel a l'é aussasse da sò tròno, a l'é gavasse 'l mantel real, a l'é coataste 'd sach e a l'é setasse 'nt la sènner.

⁷Peui a l'é stàit proclamà a Ninive sto decret-sì, pèr comand dël rè e dij sò ufissiaj: "Òm e bestie, grand e cit, che a tasto nen, cha vado pa an pastura, ch'a bèuvo d'eva. ⁸Òm e bestie ch'as coato 'd sach an segn ëd pentiment e ch'as anvòca Dé con tute le fòrse; mincadun ch'as converta da soa cativa stra e da la violensa ch'a fà con soe man²². ⁹Chi sà che Nosgnor a cangia nen lòn ch'a l'é proponusse 'd fé, che an compassion-a, e ch'a fasa chité 'l feu 'd soa flin-a parèj che nojàutri i meuiroma pa?".

¹⁰Nosgnor a l'ha vèddù soe euvre 'd lor, visadì, ch' a l'ero convertisse da sò comportament gram, e Nosgnor a l'ha arnunsia a feje 'l mal ch'a l'avìa mnassà e a l'ha acordaje soa grassia²³.

20 O: "dal pì grand ëd lor al pì cit".

21 3:4-5 cfr. Maté 12:41; Luca 11:32.

22 L'amonission dël rè a s'arfà al pì gran dij pecà 'd Ninive. Violensa fisica e 'ngiustissia social a l'ero le particolarità pì amportante dl'amper d'Assiria (cfr. Neemia 3:1).

23 O: "a l'ha arnunsia 'd fejlo". L'amonission profética (v. 4) a contnìa na condission, visadì, ch'e l'esecussion ëd la condan-a dla sità a l'era davzin-a - s'a fusso pa arpentisse a sario stàit dësblà. Cand ch'a l'han falo, Nosgnor a l'ha "cambià d'idèja", a l'ha pa pì vorsù felo. Che Nosgnor "a cambia d'idèja" a l'é 'n fàit ch'a l'é dël tut conform a soa sovranità e inmutabilità, dàit che chiel a stabiliss tant ij mojen che ij fin ëd sò vorèj sovran (Geremia 18:7-10).

4

Dëspiasi dël profeta e rispòsta divin-a

¹Tut sòn Giòna a l'ha pijalo pitòst mal²⁴ e a l'é anrabiasse.

²A l'ha pregà Nosgnor parèj: "Miraco er-lo bin sòn ch'i disìa cand ch'i j'era an mè país? Për sòn i j'era pressame a scapé a Tarsis. I savìa che Ti 't ses un Dé 'd misericòrdia e d'andulgensa, tolerant, d'amor grand e ch'it sente pen-a pr' èl mal ch'it l'has mnassà²⁵. ³Donch, adess, Nosgnor, gavme la vita, pèrchè pèr mi a l'é mej ëd meuire che 'd vive.

⁴Ma Nosgnor a l'ha rësponduje: "A të smija giust d'anrabiete parèj?"

⁵Giòna, anlora, a l'é surtì da la sità e a l'ha fàit sosta a levant. Ambelessì a l'é fasse n'abrì 'd bronde e a l'é butasse a l'ombra a speté 'd vèdde lòn ch'a sarìa ancapitaje a la sità.

⁶Anlora Nosgnor Dé a l'ha fàit chërse na pianta 'd rìcin dëdzora "d Giòna pèr feje ombra an sla testa e calmeje 'l malumor²⁶. Giòna a l'ha sentù na gòj granda pèr col rìcin.

⁷Ma 'l di ch'a l'é vnùje, a l'alvesse 'd primalba Dé a l'ha mandà na bòja a mangé 'l rìcin e costì a l'é dëssëccasse. ⁸Cand che 'l sol a l'é alvasse, Dé a l'ha fàit siflè na bisa da levant, sofoganta. Èl sol a l'ha colpì la testa 'd Giòna, ch'a l'é sentusse manché e a l'ha ciamà 'd meuire, an disant: "Mej pèr mi 'd meuire che vive". ⁹Nosgnor a l'ha dit a Giòna: "Smijatlo giust

24 O: "a l'ha pijà un gròss dëspiasi". La tèmma pì granda 'd Giòna a l'é che 'l Signor a pèrdonèissa al nemis che Israel a l'avìa da pì an ghignon.

25 Nosgnor a mostra soa misericòrdia anvers Israel, malgré ij sò pecà (Surtìa 34:6; Nùmer 14:18; Neemia 9:17; Salm 103:8; Gioel 2:13). Avria-lo falo, Nosgnor, ëdcò anvers ij pagan? La cesa cristian-a antica an tra j'ebreo a l'era dcò pitòst genà che ij pagan a rivèisso dcò lor al pentiment e a la Fej an Crist, ma a l'avrìo amprenulo (At 11:18; 15:14; 28:28).

26 O: "liberelo da sò mal".

d'esse 'ndignà parèj për na pianta 'd ricin?". Chiel a l'ha rësponduje: "Eh, a l'é giust; i në son andignà a la mira 'd vorèj meuire!".

¹⁰Ma Nosgnor a l'ha rëspondù' "Ti 't daghe a fann për cola pianta 'd ricin ch'a l'é bin costate nì travaj nì fatiga, che ant na neuit a l'é chèrsùà e ant na neuit a l'é mòrta, ¹¹e mi dovrìa pa compassioné Ninive, cola sità granda, andova ch'a-i son pì 'd sentevintmila pèrson-e ch'a san nen dèsserne 'l bin dal mal²⁷, an mes na caterva 'd bestie?".

Tàula

Introdussion a l'euvra compléta dla Neuva Bibia an Lengha piemontèisa	3
Èl liber dël profeta Giòna.....	5
Introdussion.....	5
Schema.....	6
1.....	7
Giòna as arvira a soa mission.....	7
2.....	9
Giòna salvà.....	9
3.....	10
Conversion ëd Ninive e pèrdon divin.....	10
4.....	12
Dèspiasì dël profeta e rispòsta divin-a.....	12

27 O: "la man drita e la sinistra".

